

Ocak 2021

ŞİRKETLER TOPLULUĞUNDA GÜVENDEN DOĞAN SORUMLULUK

(Liability Arising from Trust in Group of Companies)

(Bu makale 11 Ocak 2021 tarihinde Av. Dr. Umut Kolcuoğlu'nun Dünya Gazetesi'ndeki Hukuk Notları başlıklı köşesinde yayımlanmıştır.)

Şirketler topluluğu bünyesindeki her bir şirket hukuken bağımsız olup yaptığı iş ve işlemlerden kendi malvarlığıyla sorumlu. Bununla birlikte, bu şirketlerin ekonomik bir birlik teşkil etmesi, merkezi yönetim altında toplanması ve bağlı şirketlerin hâkim şirketin doğrudan veya dolaylı etkisi altında kalabilmesi, bazı hâllerde hâkim şirketin sorumluluğunun gündeme gelmesine neden olabiliyor. Önceki yazılarımızda şirketler topluluğunda tam hâkimiyet ve hâkimiyete dayalı genel sorumluluk hâllerini detaylı şekilde ele almış ve hâkimiyetin kötüye kullanılması hâlinde hâkim şirketin sorumluluğunun sonuçlarını incelemiştik. Bu yazımızda ise hâkim şirketin güvenden doğan, istisnai sorumluluğunun kapsamına ve sonuçlarına bakacağız.

Şirketler topluluğu kapsamında güvenden doğan sorumluluk, esasen hukukun temel prensiplerinden olan "dürüstlük kuralının" uygulamadaki bir görünümü. Bu sorumluluk, ilk kez İsviçre Federal Mahkemesi'nin Wibrü/Swissair kararı ile kabul edilmiştir. Türk Ticaret Kanunu da topluluk itibarının, topluma veya daha dar bir çevre olan tüketiciye güven veren bir düzeye ulaştığı hâllerde, hâkim şirketin bu itibarın uyandırdığı güvenden sorumlu olacağını düzenliyor. Zira, bu hâlde, topluluk üyesi şirketlerin dürüst hareket edecekleri, verdikleri bilgilerin ve kamuya açıklanan tablo ve belgelerin gerçeği yansıttığı, kullanılan teknoloji ve kalitenin gereğine uygun olduğuna dair bir güven bulunuyor.

Söz konusu hukuki sorumluluğun doğması için belli koşulların bir arada bulunması gerekiyor. Bunlardan ilki, bir şirketler topluluğunun bulunması. Şirketler arasında yapılan iş birliği sözleşmelerinin tek başına bu sorumluluğu doğurması mümkün değil. İkinci olarak, topluluğun ve özel olarak hâkim şirketin itibarının, uyuşmazlığa konu hukuki işlemin yapıldığı tarihte topluma veya tüketiciye güven veren bir düzeye ulaşmış olması gerekiyor. Topluluk itibarının olağan bir itibar düzeyini aşmış olması her somut olay özelinde değerlendiriliyor.

Sorumluluğun doğması için önemli bir diğer şart, hâkim şirketin topluluk itibarını kullanarak "somut" bir güven yaratması ve bu güvenin üçüncü kişilerin, bağlı şirketlerden biriyle hukuki ilişkiye girmesinde veya girmemesinde etkili olması. Yargıtay'ın da bir kararında belirttiği üzere, burada hâkim şirketin toplumda yarattığı genel ve soyut güvenden ziyade söz konusu işleme ilişkin olarak yaratılan somut güven aranıyor. Bu nedenle, şirketler topluluğu bünyesindeki şirketlerin ortak ticaret unvanı, marka veya logo kullanması veya şirketler topluluğuna mensup olduğuna ilişkin ifadeler yer vermesi yeterli olmuyor. Hâkim şirketin, ilgili işin arkasında kendi desteğinin olduğunu veya gerekli finansal desteği sağlayacağını belirtmesi yahut itibarının kullanılmasına açık veya

KOLCUOĞLU DEMİRKAN KOÇAKLI

örtülü olarak rıza göstermesi şeklinde somut bir güven yaratması ise yeterli kabul ediliyor. Elbette, duyulan bu güvenin hâkim şirkete isnat edilebilir, haklı ve iyiniyetli olması aranıyor. Aksi takdirde, hâkim şirket veya yavru şirketin beyanlarının gerçeği yansıtmadığını bilen, iyiniyetli olmayan üçüncü kişilerin hâkim şirketin sorumluluğuna gitmesi mümkün olmuyor. Aynı şekilde, tecrübesizlik veya kişisel özensizlik gibi nedenlerle kendisinden beklenebilecek objektif özen ve dikkati göstermeyen kişiler bu sorumluluğa başvuramıyor.

En nihayetinde, hâkim şirketin sorumluluğu kusura dayanıyor. Bu sorumluluğa gidilebilmesi için hâkim şirketin bağlı şirketle hukuki ilişki içine giren üçüncü kişileri gözetme ve aydınlatma yükümlülüklerine ve yaratılan somut güvene aykırı davranması ve bu nedenle bağlı şirketle işlem yapan üçüncü kişilerin zarara uğraması gerekiyor. Hâkim şirketin sorumluluğu, bağlı şirketin taahhütlerinin ifasını değil, yalnızca kendisinin yarattığı somut güveni boşa çıkarmaktan doğan zararları kapsıyor.

Yukarıda açıklanan koşulların birlikte gerçekleşmesi hâlinde, haklı ve somut güveni boşa çıkarılan gerçek ve tüzel kişiler (özellikle tüketiciler) güvenden doğan sorumluluğa dayanarak hâkim şirkete tazminat davası açabiliyor. Hâkim şirketin itibarını kullanan bağlı şirketlerin sorumluluğu ise güven sorumluluğuna değil, doğrudan genel hükümlere dayanıyor.

Kapsamı oldukça belirsiz olan bu istisnai sorumluluğa ilişkin risklerin en aza indirilebilmesi için, hâkim şirketlerin bağlı şirketlerinin gerçekleştirdiği işlemlere dahil olurken her somut olayın özellikleri kapsamında dikkatli olmaları ve işlem tarafı üçüncü kişileri koruma ve aydınlatma yükümlülüklerini titizlikle yerine getirmeleri bekleniyor. Öte yandan, ilgili düzenlemelerin üçüncü kişilerin ve şirketler topluluğunun menfaati arasındaki dengeyi sağlayacak şekilde değerlendirilmesi ve şirketler topluluğunu belirsiz riskler altına sokacak derecede geniş yorumlanmaması gerekiyor.

İLETİŞİM



Av. Dr. Umut Kolcuoğlu

ukolcuoglu@kolcuoglu.av.tr